

Pogovor s publicistom Petrom Seewaldom

Ko se zamaje resničnost

Peter Seewald (1954) je nemški novinar, ki živi v Münchnu. Po svojem odnosu do sveta in dejavnosti se radikalno razlikuje od velikanske večine kolegov. Dolga leta je sodeloval pri velikih liberalnih nemških glasilih, a iskanje resnice o človeku, družbi in svetu ga je privedlo do srečanja s kardinalom in pozneje papežem Josephom Ratzingerjem, s tem pa (ponovno) do krščanstva oziroma katolištva.

S tem samosvojim, zelo razgledanim publicistom in senzibilnim človekom smo se srečali med njegovim nedavnim obiskom v Ljubljani, kjer je predstavljaval knjigo »Luč sveta«, ki prinaša njegov lanski, novi pogovor s papežem Benediktom XVI. in je pred kratkim izšla pri založbi Družina. To je že njegov tretji pogovor s papežem, saj sta dva njegova pogovora izšla v knjižni obliki že pred leti in deli sta dosegli izjemen svetovni uspeh. Seveda so ju prevedli v več jezikov, izšli pa sta tudi v slovenščini (prav tako pri Družini): že njuna naslova pa izražata tematsko polje obeh knjig: Sol zemlje (1998), Svet in Bog (2003). Peter Seewald je objavil še več drugih knjig.

Foto: Tatjana Splichal

V pogovoru v hotelu Union (10. februarja) o knjigi Luč sveta ste dejali, da prihajate »iz skrajno levičarskih krogov« v Nemčiji. To pomeni tudi iz brezbožnih krogov, zato ste v mladosti tudi izstopili iz katoliške Cerkve, nato bili novinar pri tedniku Spiegel in nato pri Magazinu dnevnika Süddeutsche Zeitung ter reviji Stern. Imeli sta dva pogovora s takratnim kardinalom Josephom Ratzingerjem; izšla sta v knjigi Sol zemlje in Svet in Bog. Potem ste se vrnili v Cerkev, tretji pogovor s Josephom Ratzingerjem pa ste imeli, ko je bil že papež, in je v knjižni obliki izšel z naslovom Luč sveta (najprej lani v italijanščini in nemščini). Vse tri knjige so prodane v ogromni nakladi in več jezikih. Kako gledate zdaj na svojo pot in na ta uspeh? Je bilo to naključje ali kaj več? Karl Marx je rekel: »Če ne bi bilo slučaj, bi bila zgodovina mistična.«

Ampak zgodovina je mistična. Čeprav to opazite šele kasneje, ko je dogajanje mimo. Kajti med njegovim trajanjem je, kot da ste v kakšni dolini in vrhov okoli ne vidite. Toda z distanco do lastne biografije postane jasno, da se mnoge stvari niso mogle zgoditi naključno. Vsak človek ima svojo usodo in vsak je drugačen; k moji usodi spada po eni strani kritično soočanje s Cerkvijo in odhod iz nje, toda pozneje tudi vrnitev k njej, a po nekakšnem dolgem procesu. Ni šlo za zgodbo od danes do jutri, kot da bi šel skozi ena vrata in se pomaknil skozi druga, enkrat sem, drugič tja, komunist danes, katoličan jutri, nikakor, med tema mejnikoma je več kot 20 let. Ta leta pa so bila intenzivna soočenja z razvojem družbe. Tako sem lahko spoznaval, da družba, ki se je ločila od svojih korenin, posebno še religioznih, zaradi tega ni nujno bolj civilna, lepša, kot smo si to predstavljali mladi komunisti, misleč, da bo naposled vse dobro, če se

znebimo njenih spon. Prav nasprotno je res. To vemo šele danes; kdor ima kritično zavest in oči, s katerimi vidi, kam se v globalnem merilu svet giblje, lahko uvidi, da obstaja osrednja točka ravnotežja, ki je vera v Boga, brez katere se resničnost zamaje. In tu smo danes. Torej bi ponovil, da moja pot in uspehi s knjigami niso bili naključje. Prepričan sem, da človekove poti nekdo vodi, toda človek zato še ni lutka, saj ima svobodno voljo, s katero se odloča za to ali ono pot. Tuzemska eksistenca ni zgodba, v kateri bi šlo le za kaj lahkotnega in za zadovoljevanje želja – gre tudi za določene naloge, ki jih je treba opraviti, bodisi v zasebni ali za marsikoga javni sferi.

Kaj je torej v marksističnih krogih bilo tisto odbojno, da ste to sceno zapustili – in kaj je bilo v krščanstvu tisto privlačno, kar vas je privedlo do vnovičnega spreobrnenja?

Pet let sem bil pri komunističnem gibanju v Passauu, celo kot nekaj vodja skupine, toda vedno bolj mi je postajalo jasno, da ideja o znanstvenem socializmu ni združljiva s človekovim dostojanstvom. Kajti pri njej je cilj dovoljeval vsa sredstva za njegovo doseganje, čemur so se bodisi posameznik ali velike skupine ljudi morale podrediti. In k nam so se vtihotapljale stalinistične metode delovanja, saj smo morali sprejemati stvari, ki jih kot demokratsko misleč človek nisem mogel sprejeti; sicer nismo bili prijatelji Sovjetske zveze, temveč maoisti, vendar smo morali zavestno ne videti tistega, kar se je npr. med Mao Zedongovo kulturno revolucijo strašnega dogajalo, saj je bilo v tem času pobitih milijone in milijone ljudi. Počeli smo nekaj, kar smo sami očitati svojim staršem, namreč, da niso kritizirali nacistične diktature, ampak so z njo sodelovali. To dvoje je bilo zame odločilno. Kar pa zadeva krščanstvo, moram povedati, da so

moje korenine vendar rasle iz njega. Tako nisem konvertit, saj sem bil katoliško vzgajan, v otroštvu sem z veseljem ministriral in že sama liturgija me je navduševala. To je bil tisti veliki sveti prostor, ki sega preko zemeljskosti, čeprav moram dodati, da tega med drugim vračanjem k Cerkvi nisem takoj uvidel. Dolgo časa sem lebdel v nekakšni nikogaršnji deželi, a čutil sem, da bo mojim otrokom nekaj manjkalo, če te kulture ne bodo spoznali. Ugotovil sem, da če se bodo kdaj odločili – morda tako kot jaz (celo proti Cerkvi) –, se morajo s to kulturo najprej seznaniti. In ker je bila žena katoličanka, sva otroke dala krstiti. Vendar jih nato nisem le oddal kot v kakšen servis cerkvi, ampak sem jo z njimi obiskoval. Tako sem se ji tudi sam »preko njih« znova bližal. A bilo je zelo težko, nisem mogel poklekniti, se pokrižati z blagoslovljeno vodo, ne peti z drugimi, mislil sem: spet sem pri tej stari navlaki. Toda po določenem času se je perspektiva obrnila in v nekem trenutku se je porodila misel: ah, se je to res vse do danes ohranilo, ta stara besedila in glasba in vse to likovno bogastvo? Bilo je normalno: ker sem bil dolgo proč od vsega tega, sem nenadoma vse to doživljal kot novo. In vedno bolj je postajalo očarljivo. Okna so blestela od znotraj. Če si zunaj, vsega tega ne moreš ne zaznati ne doživeti.

To je bil torej en vidik ... Kaj pa besedila kardinala Ratzingerja, ki ste jih študirali, da ste za časopis lahko o njem napisali svoj prispevek? Nekje sem bral, da je bil Joseph Ratzinger »vaša usoda«?

Srečanje z njim ni bila moja ideja, ampak zamisel mojega uredništva, ki je želelo, da o njem pripravim njegov »portret«. Tako sem se zelo intenzivno ukvarjal z njegovimi deli, posebno še, ko sem se pozneje začel pripravljati za prvi intervju, pri če-

mer sem moral ugotoviti tudi, kaj Cerkev pravzaprav je, kaj vera pomeni in še veliko drugega, seveda sem se moral seznaniti tudi s kardinalovim delovanjem. Na ta pogovor sem se pripravljaval skoraj leto dni. In študij mi je pokazal, da imamo popolnoma napačno predstavo o katoliški veri in Cerkvi, kajti izgubili smo vedenje o njima, saj imamo do njiju predsodke in se jima zato bližamo samo s kritiko, namesto da bi bili neobremenjeni in ju videli, kakršni sta v resnici. Ta študij in nato srečanje s kardinalom – slednje je bilo odločilno za mojo vrnitev v Cerkev. Poprej sem bil dolgo časa, bi rekel, le njen svobodni ljubitelj, brez obveznosti do nje, kar je bilo samo po sebi zelo udoben položaj. Naš duhovnik me je tudi puščal na teh »dolгих vaje-tih« in me ni vabil k naslednjemu koraku, toda sčasoma sem ugotovil, da moram biti dosleden in svojo pripadnost veri priznati. K temu me je nato nagnil kardinal Ratzinger med srečanji za knjigo *Sol zemlje*. Imel sem srečo, kajti med pogovori z njim se mi je pri vprašanih pokazal kot učitelj, veliki mojster, kakršne poznajo vzhodna verstva. Tudi sami imamo namreč velike učitelje, ki znajo iz svojega izjemnega znanja, izjemne duhovne in intelektualne potence pa tudi svoje osebne refleksije odgovoriti na bistvena vprašanja, ki zanimajo ali prizadevajo vpraševalca, čeprav se na prvi pogled zdijo otročja. Ob teh pa tudi na vprašanja, ki se nam zastavljajo na začetku novega stoletja: nanje je znal odgovoriti iz svoje vere, vedenja o Cerkvi in iz svoje velike krotkosti in pobožnosti. Vse to me je prepričalo, da sem se vrnil v Cerkev. Vendar naj dodam, da mi ni bilo treba čakati tako dolgo, da bi dobil odgovore na vsa vprašanja. In še, da tudi dvomi ostajajo, a so nekaj, kar vero ohranja mlado.

V zvezi z novo knjigo je najbrž moč reči, da jo bodo ljudje brali različno.

Lahko kot besedo papeža, ki prizadet in pretresen odkrito govori o krizi Cerkve, a tudi kot opomin izpraševalca, naj Cerkev ukrepa zoper krizo. Je bil torej vaš cilj tudi ta, da v imenu katoliške javnosti opozorite papeža na razmere, ki niso sprejemljive?

Vsekakor. Šlo mi je za tisto, kar čas od nas zahteva. Da moramo temeljito razmisliti o krizi. V tem smislu te knjige še niso prav odkrili. Ni odkrita, če jo omejimo na vprašanje uporabe kondomov ali nekatere znane škandale. Gre namreč za vprašanja, kako se bomo lotili problemov našega časa, ali jih bomo sposobni rešiti in kaj nam za to ponuja krščanstvo. Situacija je dramatična – ne apokaliptiki, ampak znanstveniki menijo, da se bo v tem desetletju odločalo o tem, ali se bo na našem planetu ohranilo življenje, saj smo ga pripeljali do točke, ko nikomur ne ustreza. Knjiga je tako z eno besedo papežev apel lastni Cerkvi, naj začne očiščevalni proces od lastnih grehov, in na drugi strani poziv družbi in vsakomur izmed nas, da se začnemo zavedati nevarnosti in da moramo živeti drugače kot doslej. Ker nas torej sedanji tok življenja nese v dočela napačno smer, je izjemno pomembno, da dobimo odgovore od nekoga, ki ni zavezan duhu časa, kot je večina medijev, in ki s svojo razumnostjo ne sodeluje pri splošnem poneumljanju javnosti.

Nekatera vaša vprašanja niso bila zmerom prijetna (opominjanje na pomanjkljive odzive in nepopolna pojasnila Cerkve, vprašanje o papeževem odstupu ...), vendar odgovori niso bili »nervozni«?

Tudi zame vprašanja niso bila prijetna ... Kajti če se na pogovor dolgo pripravljáš, se zavedaš, kako dramatičen je naš položaj. Če se vsak dan zaveš, kaj se dogaja, kaj vse je narobe, kratko malo zbolíš. Že med pripravami na intervju sem bil pesimističen, zato vprašanja niso mogla biti preprosta. A ta papež se očitno ne boji vprašanj. Je človek dialoga, ne boji se, saj je pripravljen sprejeti tudi kritiko in se izražati samokritično kot nihče pred njim, prizna tudi svoje napake, z vsem tem pa hoče sprožiti proces odprte komunikacije in stvarnosti pri obravnavi stvari.

Kako »daleč« lahko papež modernizira Cerkev, kot to zahtevajo kritiki? Že iz knjige je jasno, da nekaterih stvari ne bo spreminjal (npr. kar zadeva celibat, žensko duhovništvo ... izjema je uporaba kondoma)? V kakšni meri jih lahko zadovolji?

Kritikov ne bo zadovoljil, kajti radi bi neko drugo Cerkev, to je podobno, kot če bi rekli, da je treba Eifflov stolp podreti, ker ni več moderen, ker zdaj lahko zgradimo veliko lepšega. Odprava celibata ne bi bila reforma, temveč odpoved enemu izmed temeljev katoliške Cerkve. Identiteta duhovnikovega bivanja je v katoliški Cerkvi popolnoma drugačna kot v protestantski, zato celibata ni mogoče ukiniti. Njegova ukinitve bi bila katastrofa, v vesoljni Cerkvi bi se začel razkol. Torej je treba natančno proučiti, katere spremembe so lahko reforme in kaj je tisto, kar bi iz katoliške Cerkve lahko naredilo neke vrste protestantsko Cerkev. Tega ta papež ne bo storil, njegova naloga je ostati na skali, čeprav so valovi, ki butajo vanjo in jo spodjedajo, izredno veliki in že ves pontifikat Janeza Pavla II. je znamenovalo zavračanje takšnih poskusov. Njegovo vztrajanje je bilo uspešno, se pa spominjam, da so ga zaradi tega napadli

kot pogrebca Cerkve. Zdaj vidimo, da je dal s svojo vztrajnostjo Cerkvi možnost, da se pomladi tam, kjer jo je treba pomladiti, in se s tem okrepi zavest o Kristusu in evangeliju. Tudi Benedikt tovrstne novice ne bo dovolil. Radikalnih korakov ne bo storil, bo pa zelo mehak na področjih, kjer določenih stvari ne bo več mogoče zagovarjati – kot je npr. pri omenjenem vprašanju uporabe kondomov. V takih primerih bo zadeve preciziral z ugotovitvijo, da Cerkev modernosti ne razume kot nasprotnico, ampak jo ima za svojo, saj v njej krščanska ponudba lahko zaživi. Vse to bo oziroma je odgovor na krizo, ki jo je ta papež predvidel in napovedal – da

Skrajni čas je, da se novinarstvo zazre vase in postane samokritično, saj sicer izgubi demokratična merila.

bo Cerkev številčno manjša, da bo izgubila svoj ljudski značaj, vendar se bo v tem procesu lahko prenovila. Saj zdaj vidimo, da je pred nami neredko le fasada krščanstva, notranjost pa je votla. Proces odpadanja suhih vej z drevesa krščanstva je sicer boleč, a bi se že zdavnaj moral začeti.

V zvezi z »odpadanjem suhih vej« pa je morda zanimiv pojav, ki je v Nemčiji precej razviden. Izstopov iz Cerkve je sicer zelo veliko, obisk maš katastrofalen, a ob velikih nesrečah ali ubojih se udeležuje zadošnic za tragično umrle zelo veliko ljudi. To najbrž pomeni, da v njih še tli vera oziroma odnos do transcendence. Je to lahko znamenje za upanje, da do prenove lahko pride?

Ni upanje, je dejstvo, kajti v vsakem človeku, tudi v tistih, ki so zunaj Cerkve ali jo celo odklanjajo, je božja iskra. Človek je v načelu tak, da se o tej iskri pogovarja, vprašanje je samo, kako na široko se ji bo odprl ali sprejel znamenja božjega obstoja. Kajti bistvo človekove svobode je tudi, da se lahko odloči zoper nekaj, sicer svobode sploh ne bi bilo. Ljudje se danes odločajo proti Bogu in Cerkvi zlasti zato, ker je priznavanje obojega zanje prezahtevno, saj je Cerkev edina sila, ki se v številnih stvareh upira duhu časa. A kot sem že dejal, kdor ima oči odprte in je buden, bo ponudbo evangelija razumel kot najboljšo rešitev zase.

Kaj pomeni za krščanstvo v Evropi toliko priseljencev zlasti iz islamskega sveta? Ga ogrožajo? In kaj pomeni za krščanski del prebivalstva multikulturalizem, ki se oblikuje s priseljenci?

To je pomembno in aktualno vprašanje. Nanj odgovarjam s težavo, papež je tu bolj progresiven kot jaz, se pravi, bolj kot večina od nas. Pravi, da ne moremo zahtevati svobode za svojo vero, priseljencem pa je ne dopuščati. Njegovo mnenje je npr., da ženskam ne moremo prepričati nošenja burke, če jo same želijo nositi, kar je v nasprotju z mnenjem večine. To njegovo stališče je izziv tudi za katoličane. Ta papež skuša svet opazovati, da tako rečem, skozi božje oko, takšna drža pa pravi, da je vsak človek božji otrok – saj niso samo nekateri božji otroci, drugi pa že od začetka prekleti. Tako je razraščanje islamske kulture v zahodni Evropi za nas velik izziv in ne verjamem, da bi v tej situaciji lahko govorili o nevarnosti. Dejstvo je tudi, da utrjuje krščanstvo samo verjetno ne

bi bilo več zmožno postaviti v središče javne diskusije – npr. vprašanja o obstoju Boga, o tem, ali sploh obstaja, kako je čutiti njegovo navzočnost itd. Ta diskusija se je pri nas lahko pojavila z njihovim prihodom, in to je nekaj pozitivnega. Njihova vernost je velikokrat tudi globlja kot vera številnih kristjanov, in ker je njihova podoba o Bogu čisto drugačna, bo med soočanju z njimi naša podoba o Bogu lahko postala jasnejša in bolj navzoča.

V dnevniku FAZ je bilo mogoče brati, da v Iranu veliko ljudi privlači prav krščanstvo in da tam že obstaja »podzemna krščanska Cerkev«, da pa so prestopi v krščanstvo izjemno tvegani, saj spreobrnjence lahko doleti smrtna kazen.

Znano je, da je 80 odstotkov vseh verskih pregnancev v svetu prav kristjanov. No, v (zahodni) Evropi so prestopi obojestranski. Veliko muslimanov sicer prehaja v katolištvo, a o množičnem spreobračanju ne moremo govoriti. Kajti te prestopi spremljajo velike težave, ki izvirajo iz islamskih načel. Sicer pa mislim, da je multikulturalnost v zahodni Evropi lahko plodna, čeprav sam ne bi mogel reči, da je »multi-kulti« kakšna čudovita prihodnost – a zdaj je to vendarle naša realnost. Naučiti se moramo to sprejeti, soobstoj različnih identitet, kultur in izročil mora biti demokratičen, civilen.

Kako gledate na evropsko medijsko pokrajino, zlasti na vodilne medije, ki se imajo večidel za liberalne oziroma so to zares – in je njihovo poročanje o krščanskem svetu zelo kritično, tudi odklonilno in včasih nadvse agresivno?

Kritično – to je prešibko rečeno. Pogosto imamo opraviti z zelo jasnim nasprotovanjem krščanstvu. Tega ni moč spregledati. Vodilni mediji v Nemčiji, in v mnogih drugih državah ni nič drugače, obravnavajo katoliško Cerkev kot največjega »razrednega sovražnika« našega časa. Kdor temu ugovarja, ga ožigosajo kot nekoga, ki se zoperstavlja civilizacijskemu procesu. Številni novinarji in cele redakcije niso voljne voditi odkrite diskusije, ampak se razvijajo v ideološke bojne organe za napade na Cerkev. Gre za bistveni problem cerkvenega in religijskega položaja v Evropi. Tu se je izoblikovalo odkrito nasprotovanje, Cerkev pa je zamudila trenutek, v katerem bi se temu lahko pravočasno uprla, razvila lastno samozavest in si vzpostavila ustrezno medijsko mrežo. To me zelo skrbi, saj situacija ni v skladu s temeljnimi demokratičnimi načeli. Ti mediji nekatere stvari zavestno ponarejajo, druge pa selektivno izbirajo. Manipulacije te vrste so provokacija demokratičnega

sistema, zato bi bil že skrajni čas, da bi to novinarstvo izvedlo samokritiko; kajti novinarstvo ne sme samo gledati dejavnosti drugih, ampak mora biti tudi sposobno ozreti se vase in biti samokritično, saj sicer izgublja demokratična merila in se mu presoje oziroma stališča sprevačajo v nekakšen bes, v našem primeru zlasti proti temu, kar je katoliško.

Tudi krščanska ideja, ali bolje, misel o Bogu v sodobni umetnosti oziroma kulturi je dandanes po vsem videzu manj navzoča v večini medijev, toda na tem področju je Papeški svet za kulturo sprožil akcijo za večjo afirmacijo sodobne umetnosti s to idejo ali blizu nje, saj naj bi leta 2013 na beneškem bienalu postavili paviljon Svetega sedeža, že prihodnji mesec pa bo v Parizu dialog med verujočimi in neverujočimi umetniki, filozofi ...

Božja iskra nikoli ni in ne bo ugasnila, lahko le malo potemni ali tudi zelo oslabi. Krščanska vera je namreč plodna, je nekaj, kar našega duha krepi, navdihovala je največje umetniške ustvarjalce na vseh področjih – in razmišljujoči ljudje se tega vedno bolj zavedajo. Če si vzamejo samo nekaj ur časa za gledanje televizije, lahko vidijo, kako smo se kulturno izpraznili, saj je skoraj vse osredotočeno na doseganje užitka, izboljšanje trženja in iskanje največjega dobička. Dialog med verujočimi in ateisti je v tej luči dobrodošel: za slednje bo to izziv, morali se bodo definirati, saj se ne morejo utemeljevati samo kot nasprotniki verujočih. In pri tem se bo pokazalo, da temeljnih življenjskih načel nihče ne zagovarja tako kot verujoči.

V že omenjenem pogovoru o knjigi Luč sveta ste – morda v šali – dejali, da bi bili pripravljene imeti še četrti pogovor s papežem. Boste z njim ostali v stiku?

Vsekakor bom papeža kot novinar še naprej spremljal. To bo zelo napeta naloga, ali pa bo nastala še kakšna knjiga pogovorov z njim, še ne morem vedeti. Vidim pa, da je ta oblika njegove komunikacije poleg homilij, okrožnic, množičnih srečanj z mladimi ipd. posebna vrsta dialoga z javnostjo – vrsta, ki temu našemu času ustreza. Blizu je tudi papežu, saj ima dar za to, da zelo zapletene stvari pove preprosto in razumljivo, pri čemer ne zavrača nobenih vprašanj. Daje nam odgovore, ki jih tako nujno potrebujemo za preživetje v vsakdanjiku, prinašajo pa nam tudi vedenje, da pri tem ne gre samo za naše zemeljsko bivanje, ampak tudi za svet onstran njega, do katerega nam pomaga biti odprt.

Jože Horvat

na kratko

Pisateljeva vloga na medijskih nastopih

Eden najbolj uglednih madžarskih povojnih literatov, pisatelj in dramatik György Spiró, je v reviji *Élet és Irodalom* (Življenje in literatura) na vprašanje, kaj misli o nastopih pisateljev v javnih obličih, med drugim kritično odvrnil: »Kadar se pisatelj odpravi na literarni večer in se pogovarja z občinstvom, mu pripisejo vlogo nekakšnega profeta. 'Gospod pisatelj' mora tedaj povedati, kaj se bo dogajalo v politiki in državi, kaj naj stori bralec in tudi, kako naj reši svoje psihične težave ... A o tem se je mogoče podučiti iz piščevih literarnih del (zato so tudi napisana), od pisatelja osebno nikakor ne. V dobri knjigi so namreč strnjeni najboljši pisateljevi ustvarjalni trenutki, tj. redka stanja, v katerih je v vrhunski formi. Tedaj niti ni avtor, ki na literarnem nastopu govori poslušalcem, temveč skupnost sama: skozenj se izraža kolektivno vedenje. Tistih manj plodnih trenutkov, ki so v njegovem življenju v večini, (v najboljšem primeru) v delu ni mogoče najti ... Pisatelj je samo tedaj pisatelj, ko piše, v preostalem času svojega življenja pa je prav tako brez moči za nasvete, kot so mnogi drugi ljudje,« piše spletni *Perlentaucher*.